הלכה · משנה תורה · מפרשים · שורשי הים · ספר זרעים

שורשי הים על משנה תורה, הלכות תרומות

רבי יצחק מאיו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שורשי הים על משנה תורה, הלכות תרומות

רבי יצחק מאיו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שורשי-הים-על-משנה-תורה-הלכות-תרומות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה כו 4
פרק ג 4
הלכה א 4
פרק ו 5
הלכה ה 5
פרק ח 8
הלכה טז 8

פרק א

הלכה כו

שורש דין תרומה בזמן הזה תרומה **בז"הז אפי' בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהם שאין לך תרומה של תורה בארץ ישראל אלא בזמן שכל ישראל שם**. ועיין בדברי מרן כ"מ ואיכא למידק בדברי רבי' מההיא דפרק הערל דפ"ב ע"א דקאמר ר"ל דמאכילה בתרומה ואינה מאכילה בחזה ושוק ופרכינן מ"ש בחזה ושוק דהוי דאוריית' תרומ' נמי דאורי' ומשני הכא במאי עסקינן בתרומ' בז"הז דרבנן אבל בזמן שב"המ קיים מאי לא אדתני אין מאכילין בחזה ושוק ליפלוג וליתני בדידה ומשני ה"נ קאמר כשהוא מאכילה בתרומה בז"הז דרבנן ואין מאכילה בזמן הזה חזה ושוק ואפילו בתרומה דרבנן דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאורייתא כו' יע"ש מבואר מאותה סוגיא דתרו' בימי עזרא שהיה ב"המ קיים דאיכא חזה ושוק הוי תרו' דאורייתא ותרומה בז"הז היינו בזמן שאין ב"המ קיים ולד' רבינו אפי' בזמן שב"המ קיים נמי אינה אלא מדבריהם וצ"ע ועיין במה שיישבתי לדעת רבינו בהלכות י"ט שורש ברירה סט"ז יעש"ב כי שם בא בארוכה מאר"ש יעש"ב.

פרק ג

הלכה א

דהתרומה בז"הז הואיל ועומדת לשריפה מפני הטומאה יש לו להפריש כל שהו לכתחילה. ואין ספק דמיירי בתרומה של א"י דבתרומת ח"ל כתב בפ"ז ד"ח דהואיל ועיקרא מדבריהם נאכלת בטומאה ואיכא למידק מ"ש דגבי חלה כתב בפ"ז מה' בכורים ד"ט דמפרישין חלה בכל א"י אחד ממ"ח ושורפין אותה מפני שהיא טמאה ויש לה שם מן התורה וכ"כ שם בד"ח בחלה ראשונה שמפרישין בשאר א"י שהחזיקו בו עולי מצרים דהואיל והיא מא"י מפרישין אחד ממ"ח ושורפין אותה ע"כ ולמה לא סגי בהפרשת כל שהו כמ"ש הכא לענין תרומה ועיין בהרדב"ז שם בהלכות בכורים שכתב שהטעם דלא סגי בכל שהו משום דבעינן שיעור נתינה יע"ש ותימא דא"כ גבי תרומה נמי אמאי לא בעי שיעור נתינה והרב לא נרגש מדין התרומה שכתב רבינו וכעת צ"ע שוב ראיתי להמבי"ט בח"ב סימן מ"ז שעמד בזה ומה שרצה לחלק בין תרומה לחלה דבריו תמוהים דגבי תרומה נמי כתוב לשון נתינה וכעת אין הספר מצוי בידי להעתיק דבריו ולעת הפנאי אעמוד בזה.

פרק ו

הלכה ה

שורש דין זר שאסור באכילת תרומה הזר **אסור לאכול בתרומה כו'**. מצאתי כתוב למו"ה המובהק כמהרי"ן ז"ל וז"ל יש לחקור זר שאכל תרומה בשוגג אם יכול לישאל עליו ונ"מ שאינו חייב לשלם קרן וחומש ואי נמי במזיד אם התרו בו משום תרומה אינו לוקה אע"ג דהדרא לטיבליה דומיא דנשבע שלא אוכל ככר זו דקי"ל כאמימר דאפילו אכלה כולה וכפתוהו על העמוד שנשאל עליה מטעמא דאי בשוגג מחוסר קרבן ואי במזיד מחוסר מלקות וא"כ ה"נ איכא למימר דבשוגג מחוסר קרן וחומש ואי במזיד מחוסר מלקות ואין להקשות על זה דאם כן לא משכחת לה מלקו' בזר שאכל תרומה משום דהו"ל התראת ס' דכבר כתבו התוס' בפרק השולח דל"ה ד"ה אפקיעינהו דכל כה"ג לא חשיב התראת ס' דאזלינן בתר רובא והוכיחו כן ממתני' דמכות דאמרינן התם נזיר ששתה יין כל היום כו' ואם אמרו לו אל תשתה אל תשתה חייב ע"כ א"וא וע"כ דהויא התראת ס' שמא ישאל על נזירותו יע"ש והיה נר' להוכיח מדבריהם הללו דגבי תרומה לא מהני שאלה על מה שאכל מדלא ק"ל מתרומה דהיכי משכחת מלקות בזר שאכל תרומה ובהדיא כתב רבינו כאן ה"ו זר שאכל תרומ' לוקה על אכילתה וכתב מרן כ"מ דיצא לו ממתני' דפרק אלו הן הלוקין דמנה בכלל הלוקין טבל ומעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו יע"ש ואם כן הו"ל להתוספות להקשות ממתני' דתרומה שהיא שנויה קודם משנה הלזו דנזיר הן אמת שדברי מרן תמוהים בעיני שמעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו משום טבל הטבול בתרומת מעשר הוא דמחייב ולא משום תרומה ואפשר דמתרומה לא ק"ל משום דמשכחת לה בתרומה ביד כהן דלא מצי לאיתשולי לה א"נ בתרומה ביד ישראל דכאשר יהיה האופן שאינו יכול לישאל שכבר אכל חולין שתיקן דאז ודאי אין ב"ד נזקקין להתיר לו דנמצא אוכל טבלין למפרע ובהכי ניחא לי מתני' דפ"ה דתרומות דתני סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות כו' ירקבו וההיא בתרומה ביד ישראל כדקתני סיפא אם טהורה היתה ימכרו לכהנים כו' וק"ט אדתני ירקבו דאסור להפסיד תרומה ומעשר בידים אמאי לא תני תקנתא דישאל על תרומתו ועיין בתוס' בפ"ק דסוטה ד"ו ע"ב ד"ה כי קדוש גבי ואלו שמנחותיהן נשרפות כו' ובהכי ניחא נמי דלא ק"ל להתוס' ממתני' דר"פ אלו הן הלוקין דמני בכלל הלוקין ההקדש שלא נפדה אע"ג דאי בעי מתשיל עליה משום דמשכחת לה בהקדש שבא לידי הגזבר דלא מצי לאתשולי כמ"ש הרמ"ע מפאנו סי' ס"ב ועיין בס' חוות יאיר וצריך לעמוד בזה לעת הפנאי ומיהו אכתי ק"ל קצת בדבריהם אמאי הוצרכו להוכיח הדבר ממכות והיה להם להוכיח ממתני' דפ"ד דנדרים דתנן יש

נדר בתוך נדר ואין שבו' בתוך שבועה הריני נזיר כו' אינו חייב אלא אחת כו' וי"ל דאי מהתם הו"א דמתני' בשוגג מיירי ובשלא נשאל על שבועתו שאינו מביא אלא קרבן א' כנ"ל ודוק עכת"ד מו"ה.

אמר הי"ם נראה לע"ד דדוקא גבי שבועה דמתסר גברא הוא דקאמר אמימ' שאפילו שאכלה מיתשיל עלה דכיון דגברא קמן ועליה דידיה חל איסורא מצי מתשיל על איסורא דקביל עליה מעיקרא דחכם עוקר הנדר מעיקרו מה שאין כן גבי תרומה דאיסורא רביע עליה דחפצא וחפצה ליתיה בעולם שכבר אכלה היאך יעקור שם תרומה מיניה כיון שאינו בעין ועדיפא מינה אמרי' בפ' הנודר מן הירק דנ"ט ע"א בתרומה ביד כהן לא מצי מתשיל עלה וכ"ש בשאכלה דלא מהני שאלה ובהכי ניחא לי דברי התוס' דגיטין דל"ה ע"ב ד"ה אבל נישאת שהקשו וז"ל וא"ת וידירנה שלא יאכל ככר זה אם נהנית משל בעלה ותאכל לאלתר כו' ולכאורה ק' טובא דלמאי דקי"ל כאמימר אכתי מאי מהני כיון דבתר הכי מצי מתשיל עליה וכמו שהק' הרב שער אפרים סי' ע"א דנ"א ע"א יע"ש וע"פ האמור ניחא דס"ל דאף אמימר לא אמרה אלא גבי שבועה אבל גבי נדרים מודה הוא דלא מצי מתשיל עליה וכדאמרן ועיין בפ' עשרה יוחסין דע"ט שכתבו תוס' רי"ד דדעת רש"י דיש תיקון לטבל הנאכל להפריש עליו ממקום אחר ועיין להרב בני דוד בפ"ה מה' תרומות הכ"ד בדין החביות שהקשה זה מההיא דיומא דאמרינן טבל ותרומה מאכילין אותו תרו' דאיסורו קל והו"ל להאכילו טבל דיכול לתקן אח"כ ואם סובר רש"י דתרומה בתר אכילה מצי מתשיל עלה ניחא דתרומה קיל טפי אמנם הדבר ק' כיון דתרומה ביד כהן לא מצי מתשיל עלה כ"ש בשאכלה דהדעת נותן דלא מהני שאלה ועיין במ"ש רש"י בגיטין דל"א ע"א ד"ה הר"ז חושש דמבואר מדבריו דלא מהני תיקון לטבל הנאכל ועיין להרב אור יקרות בחי' שם דכ"א ע"א ועיין בבכורות ס"פ כל פסולי המוקדשין דל"ז ע"א דאמרינן טבלים הוה מתקנינן להו ואכלנה וכתב רש"י ז"ל וז"ל דלימא ליה מוכר אי לאו דאכלתינהו הוה מתקנינן להו משמע דלאחר אכילה ליכא תקנתא בהפרשה ודוק ועיין למרן ב"י בה' נדרים סי' רכ"ח שכתב ע"ש הרמב"ן והר"ן ז"ל דמי שנדר שלא לישב בעיר עצרת אם לא יעשה חמיו רצונו אחר הפסח וכתב שאל יתירו לו עד שיבא עצרת דאז חל הנדר ואע"פ שעובר הנדר קודם שיתירו לו מ"מ כל שמתירין אח"ך נעקר הנדר מעיקרו ועיין במ"ש שם מרן החבי"ב ע"ש מוהר"א מוטאל הרי דאף לאחר שעבר על הנדר מצי מתשיל וזה נראה לכאורה היפך מ"ש לעיל דההיא דאמימר לא מיירי אלא בשבועה אלא דעדיין יש מקום לומר דנדר כזה דמי לשבועה שהרי כשנדר שלא לישב בעיר היינו שאסר ישיבת המקום עליו וכיון שאף שעבר על נדרו המקום עומד בעין והחכם עוקר

איסורו מאותו מקום דמי לשבועה משא"כ כשנדר על הככר בעין ועיין במ"ש הרב מ"ל בפי"א מה' מע"הק ד"ד שהביא דברי רשב"ם בפ' י"ן דק"כ אההיא דאמרינן התם יש שאלה בהקדש שאם שחט קדשים בחוץ דחייב כרת ואח"ך הלך אצל חכם להתיר לו הקדשו ומצא לו פתח של חרטה ועקר את הקדש מעיקרו ועשאו כהקדש טעות ואגלאי מילת' למפר' דלא היה הקדש מעול' ופטור מכרת עכ"ל ומשם אין ראיה לנדון שלפנינו דהתם הדבר בעין ויכול החכם לעקור האיסור מעיקרו.

ודע שהרב ח"ה ז"ל עמ"ש התוס' בפ' השולח דל"ג ע"א ד"ה ואפקיעינהו רבנן הוקשה לו דהיאך מצינו שנזיר שילקה דהא ודאי ישאל על נזירותו כדי שלא ילקה ותי' וז"ל ויש לישב דודאי כשיודעים בו שעבר על נזירותו במתכוין החכם לא יתיר לו כדי שילקה יע"ש ואין ספק שהרב הבין בכוונת התוס' דמאחר שיכול לישאל על נדרו אחר שעבר על נזירותו כמו שנראה מההיא דאמימר דפ' שבועות תניין כדאמרן א"כ היאך ילקה הנזיר דהא הו"ל התראת ספק ודלא כמו שהבין בכונת דבריהם הרב בית יעקב סי' ק"י שאין לו שחר יע"ש ועיין להרב ט"ז י"ד סי' שכ"ג סק"ג שהביא דברי הר' ח"ה במה שתירץ בקושייתו הנ"ל ותמה על דבריו ועיין בס' נקודו' הכסף ולהרב חוות יאיר בסי' קכ"ט וק"ל ומן התימא על הרבנים הנז' שנראה דאשתמיט מינייהו סוגייא ערוכה בפ"ב דנדרים ד"ך דאמרינן התם בהדייא שכל שעבר על נזירותו או על נדרו שאין החכם נזקק להתירו עד שיקבל עליו נזירות או נדר כימים שנהג בהם (איסור) [היתר] אם עבר על נדרים דאורייתא בין בשוגג בין במזיד ואם עבר אדרבנן מתירין לו אלא שמחמירי' עליו אם הוא ע"ה ועיין לרבינו בפ"ד דנזירות ובטי"ד סימן רכ"ח שפסקו כן בהדייא ועיין למהרימ"ט ח"א סימן ע"א שכתב דהא דקנסי' ליה לנהוג איסור כימים שנהג בו (איסור) [היתר] אינו אלא לענין נזירות או נדרי תענית וכיוצא אבל אם נשבע על הככר ואכלו מתירין אותו מיד ולא שייך למקנסי' אחר שעבר ואכלו יע"ש ועיין להרב משל"ל בה' נזירות פ"ה בדין הנז' מה שהקשה על מהרימ"ט בתשו' הנז' שחילק בין שוגג למזי' דבשוגג אין קונסין אותו יע"ש מ"מ נראה בהדייא מאותה סוגייא דאפילו במזי' כל שקיבל עליו לנהוג כימים שנהג בהם איסור לכ"ע נשאל לחכם ומתירין לו ולעיקר קו' הרב ח"ה כבר תי' הרב חוות יאיר בתשו' הנז' בס"סי ק"ל יע"ש.

וע"פ סוגייא הלזו נתיישב אצלי מה שהקשה מרן ב"י בא"ח סי' תרי"ט ע"ד רבינו תם שכתב שאין לומר בנוסח כל נדרי מיוה"כ שעבר כו' דעל הנדרי' שעברו עליהם מה התר יש ותמה עליו מרן ז"ל מהא דאמימר דשבועות דשייך שאלה על שבועה או נדר שעבר עליהם וע"פ סוגייא הנז' דפ"ב דנדרים י"ל דהיא היא כונת ר"ת לומר דכיון דכל שעבר

עליהן במזיד אין החכם נזקק לו עד שיקבל עליו לנהוג כימים שעבר עליהן באיסור מה מקום יש להזדקק ולהתירן ומו"ה מוהרי"ן נר"ו תירץ דאפ' דר"ת קאי בשיטת הראב"ד שכ' הר' תמים דעי' בסי' רל"ז דהא דמהני התר' אחר שעבר לאמימ' היינו דוק' בדהתרו ביה ועבר עליו במזי' דמחוס' מלקו' אבל במזי' דלא התרו ביה אינו מחוסר לא קרבן ולא מלקות לא מהני שאלה עכ"ל ועיין בהרא"ש שם בשבועות דפליג ע"ז וס"ל דלא בעינן מחוסר מלקות ממש אלא אונס מלקות יע"ש ועיין למרן החבי"ב בי"ד סי' רל"ח שהביא דברי הראב"ד בלתי חולק והוא תימה והשתא אפשר דר"ת בשיטת הראב"ד קאי ומשו"ה כתב דלא מהני התרה לשעבר כלומר בענין נדרים שעבר עליה במזיד ולא התרו ביה את"ד נר"ו וע"פ מ"ש לעיל דההיא דאמימר לא נאמר אלא לענין שבועה או נדרים דאיתנהו בעין אחר שעבר עליהן אבל בנדרים ושבועות כגון שאסר פירות שבעולם עליו ועבר ואכלן דליתנהו בעין לא מהני התרת חכם ניחא נמי דאפשר דר"ת מיירי בנדרים כאלו דלא מהני בהו שאלה לשעבר ועיין בזה בס' זכרון דברים דס"ח ע"ב וג' וד' ועיין עוד באורך בתשו' בית יעקב סי' ק"י ודוק.

פרק ח

הלכה טז

קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שלא מדעת אביה בין בפני אביה בין שלא בפני אביה אעפ"י שקדשה אביה אינה אוכלת. וכתב מרן כ"מ שם הכי איתא בפרק הא"מ דמ"ה נתקדש' לדעת אביה והלך אביה למ"ה ועמדה ונשאת רב אמר אוכלת בתרומה ורב אסי אמר אינה אוכלת חיישינן שמא יבא אביה וימחה הוה עובדא וחש רב להא דרב אסי ע"כ ואיכא למידק דכיון דרב הוה בבבל וח"ל טמאה בטומאת ארץ העמים היכי משכחת אכילת תרומה שם דקאמר הוה עובדא וחש רב להא דר"א דהא תרומה טמאה היא ובעיא שריפה כמ"ש רבינו ברפ"ג מה' תרומות ואף שמצינו להר"ש בפ"ד ממסכת חלה מ"ח ולהרא"ש בסוף הל' חלה שכתבו דבימי האמוראים היו אוכלים תרומה טהורה בא"י מפני שהי"ל אפר הפרה וכדאמרינן בפ"ק דנידה ד"ו ובחגיגה דכ"ה אמר עולא חבירייא מדכין בגלילא יע"ש היינו דוקא בא"י אבל בח"ל שהיא טמאה מאי מהניא אפר הפרה כיון שהיו יושבים בארץ טמאה ואפר הפרה עצמו היה נטמא שם וכעין זה הקשו התוספו' בחגיגה דכ"ה ד"ה שרצועה ומה שיישב לקושיית' הרב מש"ל בפי"א מה' טומאת מת ה"א ד"ה עוד לא שייך הכא ואף הר"ש והרא"ש לא כתבו שהיו אוכלים תרומה טמאה בימי האמוראי' אלא בא"י דוקא.

ודרך אגב ראיתי להרב מש"ל בפ"ג מהלכות אבל סוף ד"ו שכתב וז"ל וזכורני שראיתי במקום אחד דכשגלו לבבל הוליכו עמהם אפר הפרה עכ"ל ולא ידעתי לאיזה תכלית הוליכוהו כיון שנטמאת בטומאת ארץ העמים ושוב חפשתי ומצאתי שדברים אלו שכת' הרב שמצא במקום א' הכי איתא בתוספתא הביאה הר"ש בפ"ג ממסכת פרה מ"ג דתניא התם רש"א אפרם הוליכו עמהם ועלו אמרו לו והלא נטמאת בטומאת ארץ העמים א"ל לא גזרו טומאה על ארץ העמים אלא לאחר שעלו מן הגולה ור"י חולק שם על ר"ש וס"ל דגזרו טומאה זו קודם ועיין להרע"ב שם ולהתוי"ט שם במסכת פרה שכתבו דאנן קי"ל כר"ש יע"ש ומ"מ ההוא עובדא דרב אכתי קשה דהיכי משכחת אכילת תרומה בבבל ביומי דרב ודוחק לומר דעובדא הוה בא"י ושלחו לקמיה דרב בבבל ועיין בדברי התוספות בקדושין דכ"ט ע"ב ד"ה הא לן והא להו ובפ"ק דשבת ד"ט ובפרק כיצד מברכין ובפ"ק דביצה דף ה' ע"א ד"ה הא לן ועיין בעירובין דל"ט ותו דהרי"ף והרא"ש הביאו להההיא דרב לענין הלכה דלא חיישינן לשמא יבא אביה וימחה ואוכלת בתרומה והרי"ף נשא ונתן לענין הלכה אי קי"ל כרב או כר"א ולכאורה לא נ"מ מידי לדידן השתא דלית לן אפר הפרה ותרומה אזלא לשריפה כמ"ש רבינו ברפ"ג מהל' תרומות ושוב ראיתי דאף בזה הזמן איכא אכילת תרומה כדאית' בפרק עד כמה דכ"ו דתרומת ח"ל נאכלת בטומאת מת וכ"פ רבינו בפ"ז מהל' תרומות הל' ח' והטעם שנאכלת בטומאה עיין להתוספות שם בפרק עד כמה די"ז ע"ב ד"ה וכי הזאה יש לנו כו' אלא שאינה נאכלת אלא לכהנים ואפילו על ידי ביטול ברוב כמ"ש התוספות ד"ה תרומת ח"ל מבטלה ברוב והשתא מייתבא שפיר עובדא דרב בקדושין ועיין בתשו' התשב"ץ ח"ב סי' רצ"א ד"פ ע"ד ובח"ג סימן ר'.